

کارخانه تولید یاغی



کامبیز نوروزی

حقوق دان

در روزهای اخیر دو ویدئو نشان می‌دادند که دوزن سالمندر در دو کوجه جدا قربانی دو سارق شده‌اند که چیزی، احتمالا طلا را به‌زور از آنها می‌ستاتند و می‌گریزند. چند روز پیش‌تر دانشجوی جوانی قربانی سارقان خیابانی شد. در بزرگراه‌ها هم سارقان خیابانی بی‌کار نیستند. روزی نیست که خبری از این دست نیاید.

حکایت این همه مجرمان یاغی چیست؟

یاغی کسی است که به نظم موجود تن نمی‌دهد. به قانون کاری ندارد. کاری را می‌کند که خودش لازم می‌داند یا منافعیش را تأمین می‌کند. نوعی از یاغی‌ها هستند که برای‌شان اخلاق معنایی ندارد. هدف آنها فقط منافع شخصی است که به بهای زبان به جان و مال کسی دیگر به دست می‌آورند. اما بعضی دیگر اتفاقا در عین بی‌پناهی برای ارزش‌های برتر است که یاغی می‌شوند. ولی طغیان آنها را قانونی که توان دفاع از عدالت و ضعیفان ندارد، جرم و جنایت می‌شناسد. کسانی که برای جامعه‌ای بهتر و عادلانه و آزاد اصطلاحا تلاش می‌کنند، یک نوع یاغی‌اند. نوع دیگری از یاغیان را می‌توان در رمان درخشان اینچه ممد اثر بزرگ یاشار کمال، یا ژانر محمد تنگسیری در رمان تکسیر صادق چوبک و فیلم امیر نادری، یا قصر مسعود کیمیایی، یا کسی به نام کلم محمد در کلیدر محمود دولت‌آبادی دید. شخصیت‌هایی که در برابر ستم و جور، از نگاه خود ایستادند و مقابله کردند. خود مجریان عدالتی که می‌پنداشتند، شدند و سرانجام‌های دشواری یافتند. بر سر کاری که آنها را نزد مردم به قهرمانان بدل کرد، زندگی گذاشتند و شدند چیزی نزدیک به اساطیر. آنها در دفاع از خود و ستمی که کشیده‌اند و قدرت حاکم که توان یا انگیزه دفاع از ایشان را ندارد، خود مجری عدالت می‌شوند تا ارزشی را که از بین رفته است، احیا کنند. اما یاغیان دیگری هستند که خودشان به خیل ستمگران می‌پیوندند و بی‌گناهان را قربانی می‌کنند. جور و جرم و قتل و غارت و تجاوز پیشه می‌کنند. آدم‌ها را می‌چاپند. کاری ندارند که قربانی پیر است یا جوان، زن است یا مرد، داراست یا ندار. هرجا هرچه بتوانند، می‌کنند. این دسته نه دنبال عدالت‌اند، نه به ارزش و اخلاق فکر می‌کنند. اگر یاغیان دسته اول و دوم در برابر قدرتمندان می‌ایستند، یاغیان این گروه سراغ ضعیف‌تها می‌روند. هیچ‌گاه هیچ جامعه‌ای مصون از یاغیان و مجرمان نبوده و نخواهد بود. تا اینجا بحثی نیست.مشکل و بحران از آنجا آغاز می‌شود که:

اولا تعداد یاغی‌ها بیشتر شود؛ ثابا یاغیان برای منافع ناچیزِی، خود و قربانی خود را با خطرات بزرگ روبه‌رو کنند. ارتکاب جرم نیز تابع تحلیل هزینه-فایده است. وقتی هزینه احتمالی جرم، کمتر از منافع احتمالی جرم باشد، یعنی ارتکاب جرم ساده و ارزان شده است.ثالثا یاغی جرم خود را آشکار و بی‌پرده انجام دهد.

یاغی‌ها از کجا می‌آیند؟

مدت‌هاست که مفهوم جانی بالفطره بی‌اعتبار شده است. کسی از زهدان مادر جانی و یاغی به دنیا نمی‌آید. ساید برخی خصوصیات ژنتیکی استعداد ارتکاب جرم بیافریند، ولی حتی چنین استعدادی زمانی بروز پیدا می‌کند که جامعه‌زمینه‌ای مناسب برای پرورش آن استعداد و ارتکاب جرم بگسترد. خیلی‌ها هستند که بدون چنین خصوصیات ژنتیکی هم به جرائم مختلف روی می‌آورند. سن سارقان پایین آمده است. یک فرمانده پلیس از افزایش عجیب «سرقت اولی‌ها» گفت. جان کلام همین‌جاست. جامعه جدید تحت اداره حکومت‌ها ساخته می‌شود. آنچه در جامعه می‌گذرد، محصول اقتصاد و فرهنگ و سیاسی است که دولت پیش می‌برد. فقر، اقتصاد فاسد و لجام‌کسیخته و سرشار از تبعیض، دشوارشدن زندگی روزمره در برابر جاق‌شدن و رفاه بی‌حد گروهی اندک، مقابله با فرهنگ عمومی، تعارض‌های فراوان بین فرهنگ رسمی با فرهنگ و ارزش‌های عمومی، استمرار احساس نبود امنیت جانی و مالی فردی، ضعف نظام پلیسی، وجود قوانین ناعادلانه یا اجرایی و بعضی عوامل دیگر خیلی‌ها را یاغی می‌کند. خیلی‌ها را در تنگناهایی قرار می‌دهد که راه گریز را از گرده‌های سخت زندگی، هرچند به غلط، در ارتکاب جرم می‌یابند. آن کسی که جرم می‌کند، باید دستگیر و محاکمه و زندانی شود. تردیدی نیست، اما تکلیف محیطی که در آن یاغی ساخته می‌شود و آدم‌هایش به سمت‌وسوی جرم گشاندن می‌شوند، چیست؟ تکلیف وضعیتی‌را که یاغی تولید می‌کند، چگونه باید دید و شناخت و حل کرد؟ هر اندازه نظام حکمرانی غافل از این باشد که در کنار گرفتن و مجازات یاغی‌ها، اساس کار را با اصلاح اقتصاد و سیاست و برنامه‌های اجتماعی و فرهنگی در راستای پیشگیری از جرم درست کند و این زمینه جرم‌زای یاغی‌پور را برنچیند، اوضاع بدتر و سخت‌تر خواهد شد. بشتابید که غفلت موجب پشیمانی است.

چهارشنبه ۸ اسفند ۱۴۰۳
۲۷ شعبان ۱۴۴۶
۲۶ فوریه ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۰۶۰
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه + ۱۶ صفحه ویژه‌نامه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: آفت سیاست‌گذاری جزیره‌ای برای توسعه شهری • تحریم بیش از ۳۰ شخص و کشتی؛ آیا ترامپ در برابر ایران موفق می‌شود؟

«شرق» از سفر وزیر امور خارجه روسیه به ایران و دیدارش با مقامات ایرانی گزارش می‌دهد

لاوروف در تهران

گفت‌وگوی احمد غلامی با احسان شریعتی و موسی اکرمی

شریعتی در هجوم منتقدان

در همین زمینه ویژه‌نامه شریعتی به روایت تاریخ را بخوانید



این گفت‌وگو را در ویژه‌نامه هم‌زمان روزنامه بخوانید. عکس: سهندگلانی، شرق

یادداشت

زندگی سخت مردم و روزمرگی و سردرگمی دولت



محمد رضا یوسفی شیخ‌رباط

اقتصاددان و استاد دانشگاه مفید

امری که به شوخی بیشتر شبیه بود و در نتیجه همه همان پیام دوم دی را جدی گرفتند. در نتیجه خطای آشکار ایشان، تقاضا برای طلا در بازار افزایش یافت. این بار بانک مرکزی، سناریو را تکمیل کرد و اعلام کرد که یک میلیون سکه در بازار عرضه خواهد کرد. اما استدلال فرزین عجیب بود. درحالی‌که وظیفه بانک مرکزی، ثبات‌بخشی به بازار پول و تثبیت نرخ تورم و در نتیجه قدرت خرید پول ملی است، او هدف از عرضه سکه را جبران زیان مردم و حفظ قدرت خرید آنان بیان کرد (تابناک ۱۴۰۳/۱۲/۰۱). به عبارت ساده‌تر، پیش‌بینی این است که باز هم ارزش پولی ملی تضعیف شود و بانک مرکزی خود را ناتوان از انجام وظیفه اصلی خود می‌داند و برای جبران آن اقدام به فروش سکه می‌کند و مردم با تبدیل پولی که در حال کاهش ارزش است به طلا، می‌توانند قدرت خرید خود را حفظ کنند. پیامدهای این اقدام روشن است. شاید به همین دلیل باشد که همتی در مصاحبه خود پس از جلسه هیئت دولت، از پاسخ به سؤال درباره مسائل ارزی و پول ملی شانه خالی کرد و از خبرنگاران خواست تا سوالات خود را از ریاست بانک مرکزی بپرسند (۱۴۰۳/۱۲/۰۲).

یکی از مهم‌ترین اقدامات بانک مرکزی در این شرایط کاهش انتظارات

یادداشت

کاش تبریز را دو طباطبایی بودی



مصطفی نصیری

ما اززانی دارم، مثل تو، یکی از مانی‌ها نزد ما ماند و دیگری به سوی شاپورشاه برود.

آنگاه که مانی این سخن را از شاگرد شنید، سسری تکان داد و گفت: من تنها یک مانی به جهان آمده‌ام، دانایی را موعظه کنم، تا در آن، اراده خیر را که به من محول شده است، به انجام برسانم. بنگرا من تنها یک مانی هستم، اما به من اجازه ندادند تا به آزادی در دنیا سخن بگویم، به من فضایی و مجالی نمی‌دهند تا حقیقت را در آرازش موعظه کنم.

آنان شاهان و سزازه‌ها را می‌پذیرند و تحمل می‌کنند، اما حقیقتی را که من در میانشان موعظه کردم، نمی‌پذیرند. آنها نوای زندگی را که من در میان ایشان ندا می‌دهم، نمی‌شنوند....

من تنها یک مانی به جهان آمده‌ام، باین‌حال همه قدرت‌ها علیه من به جنبش درآمدند، حال اگر دو مانی به جهان آمده بود، کجا قادر به تحمل و پذیرش آنان بودند؟!... پس آن شاگرد، چون این سخنان شنید، به سرورمان مانی گفت:

ما همگی می‌دانیم که به واسطه آمدن تو، بیش از تمامی انسان‌ها، نیکی و دانایی را دریافتیم. تنها پدری که تو را

فرستاده تا نیکی و دانایی را موعظه کنی... تنها اوست که خواهش و دعای تو درباره ایران‌زمین را اجابت می‌کند». دکتر

تورمی است. برای این هدف، بانک مرکزی باید بتواند اعتماد عمومی را به دست بیاورد. اهداف و سیاست‌های شفاف و با دوام، اطلاع‌رسانی منظم و سیاست‌های پولی مؤثر در راستای ثبات‌سازی اقتصاد انجام دهد. بانک مرکزی هیچ‌کدام را انجام نداده است و در نتیجه انتظارات تورمی افزایش یافته است. تناقض گفتاری و مصاحبه‌های غیرعلمی یکی از مشکلات دولت است. درحالی‌که در آبان‌ماه فرزین، پیش‌بینی تورم ۳۰درصدی را مطرح می‌کند، همتی دلیل افزایش نرخ ارز را تورم ۲۰درصدی بیان می‌کند (اگو ایران، ۱۴۰۳/۱۰/۰۳). اینها نشان می‌دهند که مقامات اقتصادی دولت دچار سردرگمی و روزمرگی شده‌اند.

در جلسه همتی در مجلس، براساس شاخص قدرت برابری خرید، قیمت ارز را در پایان آذر ماه، حدود ۷۳ هزار تومان اعلام کرد. این در حالی است که این محاسبه به جهاتی دارای ایراد است. اول اینکه سال‌ها است که در مبنای رسمی آمار، مرکز آمار ایران است. براساس شاخص اعلامی مرکز آمار، شاخص قیمت در اول سال ۱۴۰۱، عدد ۱۱۵۰۰ و در پایان آذر ۱۴۰۳، عدد ۲۸۴۰۴ بوده که که اگر نرخ تورم آمریکا از آن کاسته شود، نرخ ارز حدود ۱۰ هزار تومان کمتر خواهد شد. علاوه بر مشکل یادشده، برای مقایسه باید نکاتی مورد توجه قرار گیرد. نکته اول، ثبات شرایط و فقدان انتظارات است که در کشور ما مفقود است. نکته دوم، فرض تجارت آزاد بین کشورهاست که شرایط کشور ما تحریمی است. همچنین سال پایه برای محاسبه تورم و محاسبات ارزی است که سال مبنا یا سال ۱۳۹۵ یا ۱۴۰۰ باید در نظر گرفته شود.

دولت باید با بهره‌گیری از توان علمی خیرگان و شنیدن دیدگاه‌های منتقدان، سعی کند به یک اجماع نسبی برسد. دولت باید از وعده‌های توخالی دوری کند.

مذاکرات ترامپ و مکرون در کاخ سفید
نخست‌وزیر بریتانیا در راه آمریکا

چانه‌زنی و فشار
برای پایان جنگ اوکراین

— ۵ —

برگزیده‌ها

به مناسبت ۲۷ فوریه، روز جهانی سازمان‌های غیردولتی

بازگشت به جامعه

علی ربیعی - لایلا فلاحتی

— ۱۰ —

آمارها از جنسیتی شدن فقر در کشور می‌گویند

رنج زنانه شدن فقر

— ۶ —

کمیته بدوی فدراسیون فوتبال جای قانون نشست

حضور تاج در انتخابات

با «لایبی‌کشی»

— ۹ —

جزئیات حاشیه و صحن جلسه شورای شهر تهران

رأی مجلس به افزایش

عمر شورا‌های ششم

— ۸ —

گفت‌وگوی «شرق» با چهره‌ها و فعالان حقوق زنان درباره جایگاه و موقعیت این فشر در عرصه مدیریت کشور:

یادآوری یک بیانیه

انتخاباتی به رئیس‌جمهور

— ۲ —

مدیرعامل فولاد مبارکه در آیین تکریم و معارفه مدیرعامل این شرکت:

فولاد مبارکه مدل مردمی‌سازی

اقتصاد را رقم می‌زند

— ۴ —

یادداشت

آقای پزشکیان

به کجا چنین شتابان؟



عبدالحسین طوطبایی

پژوهشگر کشاورزی

در شرایطی که بحران انرژی، آلودگی فاجعه‌آمیز هوا و نبود تناسب دیگر اقلام ریز و درشت ضروری با روند طبیعی زندگی، روزهای کاری را در تقویم سال جاری پررنگ‌تر از ایام تعطیل کرده است، رئیس‌جمهور محترم با گذر بی‌فراجم از بسیاری فوریت‌های وعده داده‌شده در ایام انتخابات خود، در جلسه ستاد ملی جمعیت فرمودند: «دولت برای حمایت و تسهیل شرایط فرزندآوری منتظر تصویب یا اصلاح قانون نخواهد بود. نگرانی از روند پیش‌رشد جمعیت ۹۰میلیونی حال حاضر کشور، بحث دامنه‌داری است که متأسفانه از منظر کارشناسی و در ابعاد مختلف تاکنون کمتر به آن پرداخته شده است، اما در محدوده اندک بررسی‌های انجام‌شده، راه‌حل‌های ارائه‌شده نیز فاقد وجهات اجرایی و دور از درک عوامل محدودکننده و واقعیت‌های فرهنگی جامعه بوده است. به نظر می‌رسد اگر صاحبان نظر و اندیشه هم به اجماعی برای افزودن بر شمار جمعیت حاضر و ارائه علمی نقشه‌های راه برسد، قطعا این شتاب مورد تاکید رئیس‌جمهور از اعتبار آنها می‌کاهد که این رشته سر دراز دارد. به‌عنوان یک کارشناس که از منظر پایداری محیط زیست و منابع به توسعه کشاورزی به‌مثابه اولین خوش‌آمد برای افزونی بیشتر جمعیت می‌نگرم، دورنمای روشنی را در این شتاب حیرت‌انگود و در تنگنای کنونی کشورمان نمی‌بینم. پیش‌بینی‌ها در کلان جهان حاکی از افزایش جمعیت انسانی کره زمین به ۹.۵ میلیارد نفر در نیمه قرن میلادی حاضر است. آینده نزدیک که طنین گام‌های آن همراه با دورشدن هراسناک عدالت اجتماعی از لایه‌های

مجادلات سیاسی و اغلب غرش جنگ‌افزرها به‌خوبی شنیده نمی‌شود.

— ۵ —
صفحه ۵
ادامه در صفحه ۵